

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА
АУДИТУ**

**КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПРАВА ТА СОЦІАЛЬНО-
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ

для студентів спеціальностей

051 «Економіка»

71 «Облік, аудит і оподаткування»

72 «Фінанси, банківська справа та страхування»

073 «Менеджмент»

075 «Маркетинг »

281 Публічне управління та адміністрування

Київ
2022 рік

Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Філософія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня» рівня спеціальностей 051 «Економіка», 071 «Облік, аудит і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг », 281 Публічне управління та адміністрування / Укладач Гаврилюк Т.В. К.: НАСОА, 2022. 22 с.

Укладач: Гаврилюк Тетяна Вікторівна, завідувач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін, д.філос.н., професор

Затверджено на засіданні кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін,
Протокол від «27» серпня 2021 № 1.

Схвалено Вченою радою фінансово-економічного факультету НАСОА
Протокол від «30» серпня 2021 року № 1.

Зміст

Вступ	4
1. Плани самостійної роботи змістовний модуль 1. Історія філософії	5
2. Плани самостійної роботи змістовний модуль 2. Філософія буття та пізнання	10
3. Критерії оцінки стану виконання студентами самостійної роботи	15
4. Список рекомендованої літератури	16
5. Контрольні запитання для самоперевірки	19

ВСТУП

Вивчення філософії слугує формуванню у студентів I освітнього рівня «бакалавр» розуміння філософії як квінтесенції духовної культури людства, його живого досвіду віднайдення людиною самої себе. Дисципліна «Філософія» є базовою навчальною дисципліною циклу соціально-гуманітарної підготовки студентів усіх галузей знань освітнього ступеня «бакалавр». Шляхом залучення студентів до аналізу історичного досвіду світової та української філософської думки, відбувається опанування ними знаннями та вміннями, достатніми для забезпечення їхньої світоглядної культури, здобуття навичок самостійного аналітичного мислення, раціонального філософського підходу до процесів та тенденцій сучасного суспільства. Це допомагає студенту стати всебічно підготовленим фахівцем, який уміє широко і глибоко мислити, діяти самостійно, відповідати за свої справи і вчинки.

Самостійна робота – це форма організації навчального процесу, за якою заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Самостійна робота передбачає:

- всебічне опрацювання лекційного матеріалу;
- опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів і понять за темами дисципліни;
- опрацювання рекомендованих першоджерел;
- підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю;
- систематизацію вивченого матеріалу, із метою підготовки до семестрового екзамену.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

Тема 1. Філософія як специфічний тип знання та світогляд

Визначення філософії. Специфіка філософського знання. Предмет філософії. Основні проблеми, які досліджуються філософією в межах її основних розділів. Філософія і процес самопізнання людини. Філософія як світогляд. Наука і філософія. Основні теми і типи філософствування. Основні розділи філософії. Функції філософії: світоглядна, пізнавальна, методологічна, соціально-практична. Філософія та загальнолюдські цінності.

Питання до вивчення:

1. Джерела та особливості філософського знання
2. Співвідношення: міф-релігія- філософія-наука
3. Світогляд: його функції та структура

Література:

Базова: [1, 2, 6, 7, 8, 9,14]

Допоміжна: [1, 2, 4, 12]

Першоджерела: [1, 6]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 2 . Філософія Стародавнього світу

Історичні типи філософії. Соціально - економічні та духовні передумови виникнення філософії у країнах Стародавнього Сходу (Індія, Китай).

Основні етапи розвитку філософії Стародавньої Індії. її ортодоксальні філософські школи (йога, веданта, вайшешика, н'яя, міманса, санкх'я) та неортодоксальні, опозиційні до Вед (буддизм, джайнізм, чарвака - локаята). Першоджерела: Веди, Упанішади. Моральна спрямованість філософії Стародавнього Китаю. Основні етапи розвитку філософії Стародавнього Китаю. Перший етап - конфуціанство, даосизм, менш відомі філософські школи - легізм, моїзм. Другий етап - буддизм у Китаї (чань - буддизм). Вчення «інь - ян».

Філософія Стародавньої Греції та Риму (антична філософія). Основні періоди розвитку античної філософії. Роль античної філософії в історії і культурі людства.

Нові умови історичного розвитку філософії в середні віки. Проблема співвідношення віри і знання, цінностей земного життя і християнського милосердя. Етапи історичного розвитку філософії Середньовіччя: патристика, апологетика, класична патристика, схоластика. Реалізм і номіналізм. Характерні риси (теоцентризм, креаціонізм, есхатологія, провіденціалізм, теодіцея) середньовічної філософії.

Філософія епохи Відродження. Перехід від геоцентризму до антропоцентризму, формування гуманістичного світогляду. Натурфілософія і започаткування методології механіцизму. Ідеї нового соціального і політичного устрою.

Головні досягнення і характерні риси (антропоцентризм, гуманізм, опозиційність до церкви і схоластики, інтерес до держави і суспільства) філософії Відродження.

Питання для вивчення:

1. Основні течії індійської філософії.
2. Конфуціанство: історія та сучасність.
3. Даосизм.
4. Класична арабська філософія
5. Космоцентризм досократиків

Література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 7, 10, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 9]

Першоджерела: [23]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 3. Філософія Нового часу та доби Просвітництва

Передумови формування філософії Нового часу. Проблема методу. Емпіризм та раціоналізм. Ф.Бекон, Р.Декарт, Б.Спіноза, Дж. Локк, Г. Лейбніц, Д. Юм, Дж. Берклі. Механістичний характер філософії Нового часу. Філософська думка доби Просвітництва. Людина, суспільство, мораль (Ж. Ж. Руссо, Д. Дідро, Вольтер, Ш. Л. Монтеск'є).

Питання для вивчення:

1. Соціальна філософія Томаса Гоббса
2. Філософія Бенедикта Спінози
3. Філософські погляди Джона Локка
4. Філософські ідеї Готфріда Лейбніца
5. Філософські погляди Вольтера
6. Французькі матеріалісти 18 ст.

Література:

Базова: [1, 2, 10, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 10]

Першоджерела: [9]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 4. Німецька класична філософія та марксизм

Особливості і соціально-культурні передумови німецької класичної філософії. Творчість І. Канта. “Критика чистого розуму” І.Канта. Структура і рівні пізнання. Явище і “річ у собі”. Практичний розум і категоричний імператив. Автономність “Я” як вихідний пункт філософії І. Фіхте. “Практичне” і “теоретичне” науковчення. Система теоретичної філософії Шеллінга. Природничі науки і натурфілософія. Тотожність мислення і буття. Естетичний ідеалізм Ф. Шеллінга. Основні принципи філософської системи Г. Гегеля. Філософія як самосвідомість абсолютної ідеї. Етапи саморозвитку ідеї. Ідея прогресу. Дух епохи і світова історія. Діалектика свободи та історичної необхідності. Закони діалектики. Антропологізм Л. Фейєрбаха. Людина як єдиний предмет філософії. Критика релігії. Філософія майбутнього як “вічна” релігія. Філософські ідеї К. Маркса і Ф. Енгельса. Антропологія марксизму. Особливості філософського матеріалізму. Історія як об'єктивна закономірність і свідомо діяльність людей. Соціально-класова структура суспільства.

Питання для вивчення:

1. Просвітництво в Німеччині
2. Ідея історичної еволюції Йоганна Гредера та Іммануїла Канта
3. Теорія романтизму Фрідріха Шлегеля
4. Проблема людського розуму Мартіна Лютера

Література:

Базова: [1, 2, 10,14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 16]

Першоджерела: [7, 14, 16, 20]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 5. Традиції та особливості розвитку філософської думки в Україні

Особливості української філософської культури. Міфоепічний світогляд праукраїнського етносу (IX-Хіст.). Становлення християнського світогляду на Русі. Дворів'я. Філософія Києво-Руської держави (X-XII ст.).

Філософські ідеї в братських школах. Острозький культурно-освітній центр. Українські полемісти. Києво-Могилянський колегіум (1632-1701), Києво-Могилянська Академія (1701-1818).

Г.Сковорода – родоначальник української класичної філософії. Українське Просвітництво. Філософська культура українського бароко.

Академічна філософія в Україні ХІХ ст. Український романтизм (Гоголь, Костомаров, Шевченко, Куліш, Юркевич). Київська екзистенційна філософія ХХ ст. (Бердяев, Шестов, Зеньківський).

Філософські ідеї в Україні в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. (Антонович, Драгоманов, Потебня, Леся Українка, Коцюбинський, Грушевський, Винниченко, Міхновський, Липинський, Донцов). Філософія української діаспори (Чижевський, Лисяк-Рудницький, Мірчук та ін.) .

Питання для вивчення:

1. Філософські проблеми мовлення та мови О.Потебні
2. Соціальна філософія Михайла Драгоманова
3. Позитивна філософія Івана Франка
4. Емпіріокритична філософія Володимира Лесевича
5. Ноосферна концепція Володимира Вернадського
6. Філософія української діаспори

Література:

Базова: [1, 2, 5, 6, 10, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 18]

Першоджерела: [11, 18, 31]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 6. Сучасна світова філософія та її основні напрями

Загальна характеристика сучасної світової філософії. Основні напрями: позитивізм, неопозитивізм (логічний, семантичний, лінгвістичний), герменевтика (онтологічна, методологічна, гносеологічна), структуралізм, філософія психоаналізу (фрейдизм, неофрейдизм), „філософія життя», екзистенціалізм, позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм, прагматизм,

феноменологія, філософська антропологія, неотомізм, структуралізм, персоналізм та ін.

Головні досягнення сучасної світової філософії та характерні риси: критика класичної та некласичної філософії, ірраціоналізм, сприйняття людського буття як неповторного та індивідуального.

Питання для вивчення:

1. Основні риси та напрямки філософії сучасного Заходу
2. Неопозитивізм.
3. Структуралізм
4. Герменевтика
5. Російська релігійна філософія
6. Філософія життя.

Література:

Базова: [1, 2, 3, 5, 7, 8, 10, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 17, 20]

Першоджерела: [30, 35]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ФІЛОСОФІЯ БУТТЯ ТА ПІЗНАННЯ

Тема 7. Онтологія

Основні онтологічні категорії: буття, існування, світ, субстанція. Основні форми буття. Людське буття. Світ як єдність об'єктивної дійсності і людських сутнісних сил. Категоріальна визначеність світу: цілісність, саморозвиток, конкретна всезагальність. Типологія світу: життєвий світ повсякденного буття, світ культури, світ символів тощо.

Матерія як філософська категорія. Сучасні філософські та наукові підходи до матерії. Матерія і рух. Рух і спокій. Рух і розвиток. Форми руху матерії. Принципи класифікації форм руху матерії. Простір і час як форми буття. Поняття соціального простору і часу.

Відображення як універсальна властивість матерії. Відображення в неживій та живій природі і відображення на соціальному рівні.

Питання для вивчення:

1. Філософський зміст проблеми буття.
2. Категорія буття: її смисл і специфіка.
3. Буття і небуття.
4. Буття і сутність.
5. Діалектика основних форм буття.
6. Проблематичність людського буття.

Література:

Базова: [1, 2, 10, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 9]

Першоджерела: [6]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 8. Гносеологія

Проблема пізнання у філософії. Форми агностицизму в історії філософії. Основні елементи процесу пізнання: суб'єкт, об'єкт пізнання. Зв'язок практики і пізнання. Види практичної діяльності людей. Функції практики в пізнанні. Єдність чуттєвого та раціонального у пізнанні. Обмеженість сенсуалізму і раціоналізму. Нераціональні операції пізнання: творчість та інтуїція. Істина як процес пізнання та її особливості. Діалектика абсолютної та відносної істини. Догматизм і релятивізм. Істина і помилка (заблудження). Істина і правда. Істина

і неправда. Істина і дезінформація. Критерії істини. Проблема розуміння в сучасній філософії. Специфіка, рівні і форми наукового пізнання. Поняття методу. Класифікація методів наукового пізнання та їх характеристика.

Питання для вивчення:

1. Проблема відмінності «практики» та «виробництва»
2. Співвідношення практики і праці
3. Специфіка практики як способу освоєння світу.
4. Взаємозв'язок практичної і теоретичної діяльності

Література:

Базова: [1, 2, 6, 7, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 9]

Першоджерела: [5, 12]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 9. Проблема людини в філософії

Проблема людини в історії філософії. Методологічні принципи філософської антропології. Філософські концепції людини: 1) біологізаторські (психологізм, натуралізм, волюнтаризм, натуралістичний дуалізм); 2) соціологізаторські (конвенціоналізм, соціологізм, панлогізм, соціологічний дуалізм); 3) спіритуалістичні (суб'єктивний антропологізм, антропологічний матеріалізм, релігійний антропологізм, спіритуалістичний дуалізм). Основні гіпотези виникнення людини: релігійна (теологічна), космічна, еволюційна та ін. Історичні типи взаємин людини і суспільства. Людина як біосоціальна істота. Співвідношення понять „людина», „індивід», „індивідуальність», „особистість», „особа», „суб'єкт». Вихідні детермінанти життєдіяльності людини: потреба, діяльність, інтерес, ціль. Сутність людини як живої, діяльної, соціальної, мислячої та творчої істоти. Сенс життя людини. Проблема смерті та безсмертя в духовному досвіді людства. Свобода і відповідальність людини. Творчість як фундаментальна основа діяльності людини XXI ст.

Питання для обговорення:

1. Людина в історії філософської думки.
2. Суть філософської антропології.
3. Соціально-діяльна суть людини.
4. Проблема взаємозв'язку природного і соціального в людині
5. Проблема розвитку індивід – індивідуальність – особистість

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 9]

Першоджерела: [2, 4, 8]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 10. Філософський аналіз науки

Наука як об'єкт філософського аналізу. Наука як система знань, цінностей, одна із форм суспільної свідомості; наука як виробництво і вид діяльності; соціальний інститут. Місце науки в системі духовної культури. Наука і філософія. Наука і політика. Вплив науки на спосіб життєдіяльності сучасної людини. Світоглядна функція наукової картини світу. Роль науки в розв'язанні глобальних проблем сучасності. Роль науки в гуманізації і дегуманізації життя суспільства. Особливості наукового знання. Діалектика інтеграції і диференціації наук. Перетворення науки на безпосередню продуктивну силу. Концепція розвитку наукового знання. Боротьба ідей в розвитку науки в умовах сучасної цивілізації.

Питання для вивчення:

1. Натуралістично-позитивістські ідеї початку ХХ століття
2. Наукове пізнання як вид духовної діяльності та спосіб теоретичного освоєння дійсності
3. Концепція і теорія наукового пізнання
4. Філософія і сучасна методологія науки.

Література:

Базова: [1, 2, 10, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 9]

Першоджерела: [3, 4, 17]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 11. Зміст і форми філософського вчення про розвиток

Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни, розвиток. Основні форми діалектики: антична, гегелівська, марксистська, екзистенційна, "негативна". Альтернативи діалектики: софізм, еkleктика, метафізика. Основні найбільш загальні закони розвитку об'єктивного і духовного світу: закон єдності і боротьби протилежностей, закон переходу кількісних змін в якісні і навпаки, закон заперечення заперечень. Основні принципи діалектики: об'єктивність, всебічність, системність, історизм, розвиток, взаємозв'язок. Зміст основних онтологічних категорій: одиничне, особливе і загальне. Сутність і явище. Скінченне і нескінченне. Можливість і дійсність. Відносне і абсолютне. Частина

і ціле. Зміст і форма. Необхідність, випадковість і свобода. Причина, випадок, взаємодія та ін.. Поняття системи, принцип системності. Системний характер і механізм процесу розвитку. Класифікація (типологія) суперечностей. Соціальні суперечності, їх сутність, структура, особливості. Поняття антагонізму, соціального конфлікту в умовах сучасного розвитку суспільства.

Питання для вивчення:

1. Античні уявлення про розвиток.
2. Сутність основних категорій, що характеризують діалектику як теорію розвитку.
3. Діалектична суперечність як джерело розвитку.
4. «Негативна» діалектика: сутність, основні положення і принципи

Література:

Базова: [1, 2, 10, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 9]

Першоджерела: [7]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 12. Філософське вчення про свідомість

Поняття “свідомість”. Проблема онтологічного статусу свідомості та її суттєві ознаки. Проблема походження свідомості. Основні концепції свідомості (ідеалістичні, дуалістичні, матеріалістичні). Основні характеристики свідомості, її структура, механізм функціонування, основні рівні. Свідомість-соціум-психіка. Свідомість, самосвідомість, мова. Суспільна та індивідуальна свідомість.

Суспільна свідомість як відображення і розуміння сутності суспільного буття. Відносна самостійність суспільної свідомості. Структура суспільної свідомості. Види, типи, рівні, форми суспільної свідомості.

Еволюція форм свідомості. Виникнення форм суспільної свідомості, взаємодія та суперечності між ними. Моральна свідомість. Співвідношення моралі та права. Політична та правова свідомість. Естетична свідомість і мистецтво, роль мистецтва у вихованні людини. Релігійна та атеїстична свідомість. Сутність економічної, екологічної та історичної форм суспільної свідомості.

Питання для вивчення:

1. Вторинність свідомості та її залежність від матерії.
2. Виникнення і розвиток психіки як форм відображення дійсності.
3. Проблема «діалогу» людини і комп'ютерних систем.
4. Структура свідомості та її основні рівні.

Література:

Базова: [1, 2, 10, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 9]

Першоджерела: [32, 33]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 13. Предмет соціальної філософії. Філософський аналіз суспільства.

Суспільство як об'єкт пізнання. Основні теоретичні концепції розуміння суспільства: релігійно-міфологічна, теологічна (К. Тертуліан, А.Августин, Ф.Аквінський), натуралістична (І.Ньютон, Р.Декарт, Дж. Локк та ін.), ідеалістична (Г.В.Ф.Гегель), діалектико-матеріалістична (К.Маркс, Ф.Енгельс, В.Ленін, Г.Плеханов та ін.), методологічного індивідуалізму (К.Поппер), соціологічна інтерпретація суспільства (О.Конт, Г.Спенсер, Е.Дюркгейм, Б.Малиновський, П.Сорокін, Т.Парсонс, Р.Мертон), феноменологічно-герменевтична (Е.Гуерль, Т.Адорно, Г.Маркузе, Ю.Хабермас), анархізм (П.Прудон, М.Штірнер, П.Кропоткін, П.Лавров, П.Ткачов, М.Бакунін), "екзистенціальна філософія" суспільства (Ф.Достоевський, С.К'єркегор, К.Ясперс, М.Хайдеггер, Ж.Сартр, А.Камю), "філософія життя" і фрейдизм (З.Фрейд, Е.Фромм, Ф.Ніцше), культурологічні концепції (М.Вебер, М.Данилевський, В.Дільтей, Ф.Знанецький, Г.Зіммель, К.Леві-Строс, Е.Кассіер, А.Шопенгауер, О.Шпенглер, А.Тойнбі), технократичні концепції (Р.Арон, З.Бжезинський, Дж.Гелбрейт, Д.Белл, М.Маклюен, У.Ростоу, Д.Фрідмен, Ж.Фураст'є, О.Тоффлер).

Поняття соціального суб'єкта. Людина і суспільство як соціальний суб'єкт. Співвідношення понять «суспільне» і «соціальне». Різновиди соціального суб'єкта (економічний, політичний, моральний, правовий, естетичний, філософський, релігійний) тощо. Рушійні сили історичного розвитку. Суб'єкти суспільного розвитку. Соціально-етнічні спільноти людей та тенденції їхнього розвитку. Розмаїтість поглядів на основи суспільного розвитку. Науковий аналіз суспільства як системи на основі сучасної практики та соціального пізнання. Структура суспільних відносин.

Питання для вивчення:

1. Сутність, структура та функції політичної системи.
2. Духовне життя суспільства та його структура
3. Сучасні концепції про типологію суспільного поступу.
4. Основні засади сенсу історії.
5. Єдність природи і суспільства.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 10, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 9]

Першоджерела: [4, 9, 19, 24]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Тема 14. Соціально-економічна сфера суспільства.

Філософія економіки. Людиновимірний статус економіки. Діалектика культури і виробництва. Основні категорії економіки: господарство, виробництво, праця, гроші, потреба та ін.. Зміст та еволюція поняття “економіка”. Політична економія (А.Сміт). Теоретична економія. “Економічна людина”: раціональність, аскетизм, бажання. Філософія грошей. Моделі ринкової, планової, змішаної економіки. Процес інформатизації суспільства. Продукування інтелектуальної продуктивної сили. Постіндустріальне (постекономічне) суспільство. Перспективи інформаційного суспільства.

Питання для вивчення:

1. Метафізика економіки: реальність та віртуальність.
2. Філософія господарства та економічна наука.
3. Фізична економія: світоглядний феномен
4. Філософія економічного консерватизму.

Література:

Базова: [1, 2, 10, 14]

Допоміжна: [1, 4, 5, 8, 9]

Першоджерела: [4]

Інформаційні ресурси: [1 - 7]

Розподіл балів, які отримують студенти

Усні відповіді, самостійна (індивідуальна) робота та модульний контроль																Підсумковий контроль	Сума
Змістовний модуль №1							Змістовний модуль №2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	МК	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	МК		
4	4	4	4	4	4	7	4	4	4	4	4	4	4	4	7	30	100

T – максимальна кількість балів за виступ на семінарському занятті та виконання індивідуальної роботи.

МК – модульний контроль

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Андрущенко В. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій / В.П. Андрущенко, М.І. Михальченко. – Київ : Генеза, 1996. – 368 с.
2. Гільдебранд Д. Що таке філософія? – Львів : Колесо, 2008. – 244 с.
3. Гаврилюк Т.В. Ідея надприродного в історії та сучасності // Монографія. - К.: ДП «Інформ.-аналіт. агенство». Видання друге, доповнене. – К., 2008. – 176 с.
4. Гаврилюк Т.В. Людина в християнській антропології ХХ – ХХІ століття // К.: Вид-во «Світ Знань», 2013. – 367 с.
5. Гаврилюк Т. В. Філософія: програма обов'язкової дисципліни для студентів усіх спеціальностей всіх форм навчання. Київ: НАСОА, 2019 <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/4984>
6. Горський В. Історія української філософії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.С. Горський, К.В. Кислюк. – К. : Либідь, 2004. 485с.
7. Губар О. М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007 – 416 с.
8. Козьмук Я., Задубрівська О. Філософія: навч. посіб. / Я. Козьмук, О. Задубрівська. - Чернівці : Рута, 2012. - 139 с.
9. Кулик О.В. Філософія : Навчальний посібник для вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації/ О.В. Кулик. - Дніпропетровськ: Монолит, 2013. - 692 с.
10. Лаппо В. Філософія : навчально-методичний посібник / Віолетта Валеріївна Лаппо. – Івано-Франківськ, 2013. – 242 с.
11. Онофрійчук О. Філософія : навчально-методичний посібник / О.А. Онофрійчук. – Херсон, 2014. – 222 с.
12. Повар А. Філософія : навчально-методичний посібник / А.М. Повар, Т.В. Сулятицька. – Кам'янець-Подільський, 2015. – 163 с.
13. Скринник М. Філософія: навчальний посібник / Михайло Скринник, Лілія Фльорко, Микола Фльорко. – Львів : Ліга-Прес, 2015. – 477 с.
14. Тімченко О. Філософія : навчальний посібник для студентів усіх напрямів підготовки / О.П. Тімченко та ін. ; за заг. ред. О.П. Тімченка. – Львів: Растр-7, 2015. – 359 с.
15. Філософія: Навчальний посібник. Восьме видання. /За ред. І.Ф.Надольного. - К., 2006.

Допоміжна

1. Баумейстер А. Буття і благо : монографія / Андрій Баумейстер. – Вінниця : Т.П. Барановська, 2014. – 417 с.
2. Баумейстер А. Біля джерел мислення і буття : вибрані філософські етюди / Андрій Баумейстер. – Київ : Дух і літера, 2012. – 473 с.

3. Бурдьє П. Практичний глузд / П'єр Бурдьє ; переклад з французької Оксани Йосипенко, Сергія Йосипенка, Андрія Дондюка; за ред. Сергія Йосипенка. – Київ : Український центр духовної культури, 2003. – 528 с.
4. Грані людського буття : позитивні та негативні виміри антропокультурного : монографія / Є.І. Андрос та ін. – Київ : Наукова думка, 2010. – 349 с.
5. Гудінг Д. Світогляд : для чого ми живемо і яке наше місце у світі / Д. Гудінг, Дж. Леннокс ; груповий пер. з рос. зі звіркою з англ. оригіналом під заг. ред. М. А. Жукалюка. К. : Укр. Біблійне Тов-во, 2003. – 416 с.
6. Гуссерль Е. Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія. Вступ до феноменологічної філософії // Філософська думка. – 2002. - № 3. – С. 134-149.
7. Карась А. Міфотворчість як соціокультурна проблема розуміння і раціональності // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Філософія, політологія. – 2001. Вип. 33. – С. 25-38.
8. Кавалеров А. Цінність у соціокультурній трансформації / А.А. Кавалеров. – Одеса : Астропринт, 2001. – 220 с.
9. Кримський С. Під сигнатурою Софії / Сергій Кримський. – К. : Вид. дім «КиєвоМогилянська академія», 2008. – 367 с.
10. Кримський С. Запити філософських смислів / Сергій Борисович Кримський. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
11. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук / Олександр Кульчицький ; матеріали упорядкував і здійснив наукову редакцію Анатолій Карась. – Мюнхен ; Львів : Український вільний університет, 1995. – 164 с.
12. Людина в сучасному світі : колективна монографія : в трьох книгах / за загальною редакцією В.П. Мельника. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012.
13. Мірчук І. Філософські студії / за ред. М. Шафовала, Р. Яремка. – Мюнхен, 2006. – 582 с.
14. Нідельман Я. Серце філософії / пер. з англ. Олега Кіндія. – Львів : Літопис, 2000. – 286 с.
15. Онтологія людини : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.В. Лях та ін. ; за редакцією В.В. Ляха, Л.І. Мозгового. – Слов'янськ, 2004. – 229 с.
16. Рьод В. Шлях філософії : з XVII по XIX століття : посібник / Вольфганг Рьод ; пер. з нім. В.М. Терлецького, О.І. Ведрова. – Київ : Дух і літера, 2009. – 386 с.
17. Рьод В. Шлях філософії : XIX-XX століття : посібник / Вольфганг Рьод ; переклад з німецької М.Д. Култаєвої, В.І. Кебуладзе, В.М. Терлецького. – Київ : Дух і літера, 2010. – 366 с.
18. Сковорода Г. Розмова про істинне щастя / Г.С. Сковорода ; пер. укр. мовою, примітки В.О. Шевчука. – Харків : Прапор, 2002. – 270 с.
19. Тейлор Ч. Етика автентичності / Чарльз Тейлор ; пер. з англ. і заг. ред. Андрій Васильченко. – Київ : Дух і літера, 2013. – 125 с.
20. Франк С. Філософія і релігія // Рижак Л. Хрестоматія : Філософія як рефлексія духу. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – С. 23–44.

Першоджерела

1. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. – К., 1994.
2. Гадамер Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики: в 2-х т. К., 2000.
3. Гельвецій К. Про людину, її розумові здібності та виховання. – К., 1994.
4. Гоббс Т. Левіафан, або суть, будова і повноваження держави церковної і цивільної. – К., 2000.
5. Грушевський М.С. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991.
6. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукати істину в науках. – К., 2001.
7. Енгельс Ф. Людвіг Феєрбах і кінець класичної німецької філософії / Маркс К., Енгельс Ф. Твори. – Т. 21.
8. Кант І. Критика чистого розуму. – К., 2000.
9. Кун Т. Структура наукових революцій. – К., 2001.
10. Липинський. Лист до братів хліборобів. – Відень, 1926.
11. Макіавеллі М. Державець. – К., 2003.
12. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року. // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. Т. 42. – К., 1980.
13. Платон. Держава. – К., 2000.
14. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Тв. в 2-х т. – К., 1994. – Т. 2.
15. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або принципи політичного права. – К., 2001.
16. Тойнбі Арнольд Дж. Дослідження історії. – К., 1995.
17. Тоффлер А. Третя хвиля. – К.: Вид. дім «Всесвіт», 2000.
18. Франко І. Про суспільний поступ. – К., 1990.
19. Фройд З. Вступ до психоаналізу. – К., 1998.

Інформаційні ресурси

1. Всемирная энциклопедия Философия
https://vk.com/doc35608464_278363945?hash=112a6dba7443673376&dl=0310d80d8a7232ce6d
2. Грицанов А. История философии. Энциклопедия:
http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Grican/_Index.php
3. Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського:
<http://www.nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського.
4. Філософія: навчальні матеріали онлайн: <https://pidruchniki.com/filosofiya>
5. Бібліотеки та інформаційні центри України (наук. Бібліотека ім. Вернадського). <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html>
6. Філософія – Політологія: Онлайн: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-10.html>
7. Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди.. <https://www.filosof.com.ua>

Контрольні запитання для самоперевірки

1. Що таке «філософія»? Предмет і місце філософії в системі світоглядного знання. Основні функції філософії.
2. Поняття та структура світогляду. Історичні типи світогляду.
3. Філософія Стародавньої Індії.
4. Філософія Стародавнього Китаю (конфуціанство, даосизм).
5. Антична філософія: особливості, періодизація та значення для формування європейської культури.
6. Досократівська філософія: винахід буття.
7. Філософія Сократа: відкриття людини.
8. Філософія Платона. Обрії метафізики.
9. Філософія Аристотеля: основні ідеї та їхній вплив на світову філософію.
10. Елліністична філософія: напрями та школи.
11. Основні проблеми середньовічної християнської філософії та основні етапи її розвитку.
12. Середньовічна суперечка про природу універсалій: реалізм, концептуалізм і номіналізм.
13. Філософське вчення Томаса Аквінського, його концепція подвійної істини.
14. Гуманістичний характер і основні напрями філософії епохи Відродження. Основні ідеї епохи Реформації.
15. Натурфілософія та соціальна філософія епохи Відродження.
16. Емпіризм і сенсуалізм Нового часу. Проблема наукового методу, вчення про людину та суспільство (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Лок, Дж. Берклі).
17. Раціоналізм Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. В. Лейбніц).
18. Філософія епохи Просвітництва. Французьке Просвітництво (Ш. Монтеск'є, Вольтер, Ж.-Ж. Руссо).
19. Французький матеріалізм XVIII ст. Учення про матерію, пізнання, людину та суспільство (К. А. Гельвецій, П. А. Гольбах, Д. Дідро).
20. Трансцендентальний ідеалізм І. Канта.
21. Г. В. Ф. Гегель, його філософська система та метод.
22. Філософія Л. Фейєрбаха, її антропологічний характер.
23. Російська філософія XIX – початку XX ст. Головні риси й особливості.
24. Філософія марксизму: передумови виникнення, основні ідеї та їхній вплив на світову філософію й соціальну практику.
25. Ірраціоналістичний напрям сучасної філософії (А. Бергсон, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер).
26. Екзистенційна філософія та її основні ідеї.
27. Характерні риси й особливості герменевтики.
28. Фройдизм і неофройдизм (З. Фройд, Е. Фромм, К. Юнг, А. Адлер, Г. Маркузе).

29. Позитивізм: характерні риси й основні етапи розвитку.
30. Сучасна релігійна філософія: неотомізм, персоналізм, тейярдизм.
31. Основні напрями розвитку сучасної філософії (загальна характеристика).
32. Постмодерне філософування: витоки та настанови.
33. Філософія українського Відродження та Просвітництва.
34. Філософські погляди Г. С. Сковороди та їхній вплив на розвиток вітчизняної філософії.
35. Українська філософія XIX – XXI ст.: основні тенденції та напрями.
36. Філософський зміст категорії буття та його головні форми. Типи онтології.
37. Основні онтологічні філософські категорії. Простір і час як модуси існування світу.
38. Філософське вчення про матерію. Властивості та структура матерії.
39. Рух як спосіб існування матерії та його форми. Взаємозв'язок основних форм руху.
40. Простір і час як форми існування матерії. Загальні та специфічні властивості простору й часу.
41. Проблема свідомості у філософії. Різноманітність тлумачень проблеми свідомості у класичній і сучасній філософії.
42. Сутність та основні компоненти свідомості. Самосвідомість.
43. Структура та функції свідомості.
44. Діалектика: її історичні форми та особливості. Об'єктивна та суб'єктивна діалектика.
45. Категорії та принципи діалектики.
46. Закони діалектики.
47. Метафізична концепція розвитку як класична альтернатива діалектики.
48. Пізнання як предмет філософського аналізу. Сутність та структура пізнавального процесу.
49. Сутність агностицизму та його історичні форми.
50. Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу. Поняття практики. Форми та рівні практичної діяльності. Функції практики.
51. Форми чуттєвого пізнання та взаємозв'язок між ними.
52. Раціональне пізнання, його особливості та форми.
53. Проблема істини, види істини. Істина та хибність (помилковість). Критерії істини.
54. Наукове пізнання, його структура та рівні.
55. Поняття методу. Класифікація методів наукового пізнання та їхня характеристика.
56. Логіка наукового дослідження та його етапи (факт, проблемна ситуація, проблема, гіпотеза, доведення, концепція, теорія).

57. Філософія суспільства. Розвиток поглядів на суспільство в історії філософії.
58. Сучасні концепції суспільного розвитку: постіндустріального суспільства, інформаційного суспільства, індивідуалізованого суспільства, неопатримоніального суспільства.
59. Суспільство як система. Соціальна структура суспільства. Типологія соціальних відносин.
60. Поняття соціального інституту. Різновиди соціальних інститутів і їхня характеристика.
61. Діяльність як специфічний засіб існування соціального. Основні елементи та сфери соціальної діяльності.
62. Сфери (підсистеми) суспільного життя (економічна, соціальна, духовна, політична).
63. Економіка в системі суспільних відносин.
64. Суспільні закони, їхні особливості, класифікація та механізм дії.
65. Основні футурологічні концепції. Завдання переходу від технологічної до антропогенної цивілізації.
66. Сутність, походження та основні типи глобальних проблем сучасності.
67. Проблема людини в історії філософської думки.
68. Основні концепції походження людини (космічна, релігійна, еволюційна).
69. Основні концепції сутності людини (біологізаторські, соціологізаторські, спіритуалістичні).
70. Антропосоціогенез, його сутність і комплексний характер.
71. Проблема сенсу життя людини. Основні способи обґрунтування сенсу життя.
72. Зміст понять: людина, індивід, особистість. Поняття статусу й ролі.
73. Особистість як соціальна характеристика людини, її внутрішня структура, фактори розвитку. Типологія особистостей.
74. Проблема свободи та відповідальності людини, їхня взаємна обумовленість.
75. Духовне життя суспільства: поняття, сутність, структура.
76. Суспільна свідомість і її структура. Рівні суспільної свідомості. Суспільна психологія та суспільна ідеологія.
77. Форми суспільної свідомості, критерії їхнього розрізнення та взаємодія.
78. Культура як специфічна соціальна реальність. Структура та функції культури.
79. Східна й західна моделі культури, їхні характерні риси та взаємовпливи.
80. Предмет, структура та функції філософії історії.

81. Сучасні напрями філософії історії (онтологічний, гносеологічний, аксіологічний, технократичний).
82. Формаційний підхід до розуміння історії як варіант моністичного тлумачення історичного процесу.
83. Концепція локальних цивілізацій (М. Я. Данилевський, О. Шпенглер, П. О. Сорокін): сутність та особливості.
84. Проблема сенсу історії (К. Ясперс, Ф. Фукуяма).
85. Ідея історичного прогресу. Критерії прогресу.